

"Fıtrat-ı zîşuur olan vicdandaki incizap ve cezbe, bir hakikat-i cazibedarın cezbesiyledir." cümlesini açar mısınız?

"14. Fıtrat-ı zîşuur olan vicdandaki incizap ve cezbe, bir hakikat-i câzibedarın cezbesiyledir."(1)

Madrup, elbette dâribe delâlet eder: Ortada fiil varsa, fail de var demektir, fail olmadan fiilin olması imkansızdır. Dövülme fiili, döven faili gösterir, yani ortada bir dövülme varsa, döven de var demektir. Döven olmadan dövülmenin olması mümkün değildir.

San'atlı bir eser, san'atkârı icab eder: Sanat varsa; mutlaka bu sanatın sanatkarı vardır, sanatkar olmaksızın sanatın olması mümkün değildir.

İşte bu gereklilik ve lüzumluluk hakikati; Allah ile kainat arasında da cari bir hakikattir. Allah olmadan, kainat olmaz ya da kainat varsa; Allah da vardır. Nasıl dövülme fiili mecburi olarak döven faili gösteriyor ise; kainattaki haddi hesabı olmayan her bir fiil ve icraat da **Allah'ı akla vacip derecesinde lüzumlu ve gerekli kılar.**

İnsan fıtratındaki vicdan, akıl gibi şuurlu bir duygudur. Hatta bazen akıl şaşırır, ama vicdan kolay kolay şaşmaz. Doğru ve hakkın ne olduğu hususunda bozulmamış ve kokuşmamış bir vicdan, akıl gibi şuurlu olarak tespitte bulanabilir. Bazen aklımız bir işi yapmayı münasip görürken, vicdan münasip görmeyip itiraz ile sızlar. Bu da vicdanın şuur sahibi olduğunu gösterir.

Allah, insan vicdanına bir incizap kuvveti koymuştur. Yani çekilme duygusu. Nasıl radyonun alıcısı, bir verici dalgayı hissettiği zaman hemen algılar ve vericinin ne olduğu hususunda veya yayın faaliyeti hakkında aygıtımıza bilgi ve veri aktarır; biz de o veri istasyonunun mesajını dinleriz. Aynı şekilde insanın vicdanındaki çekilme kabiliyeti de yani incizap da cazibedar bir hakikati, yani Allah'ın sonsuz isim ve sıfatlarının nihayetsiz tatlı çekiciliğini algıladığı zaman, hemen algıladığı bilgi ve veriyi kalbe ve akla aktarır, biz de o cazibedar hakikat hakkında malumat sahibi olmuş oluruz. Yani çeken ve çekilen arasındaki münasebet beyan ediliyor.

Özetle incizap insanın vicdanıdır, cazibedar hakikat de yani cezbeden şey ise Allah'ın mükemmel ve sonsuz güzel olan isim ve sıfatlarıdır.

"Vicdan" nasıl bir yaratılıştadır, itikadî kanaat oluşturmada geçerli bir kaynak mıdır?

Fitri vicdan, hakkın ve doğruların Allah tarafından insana fısıldanmasıdır, şeklinde tarif edilebilir. Bu sebeple **"Vicdan asla yalan söylemez."**, denilmiştir. İnsanın akli ve duyguları her ne kadar saparsa sapsın, fitri vicdan asla sapsaz.

Fıtrat ifadesi yaratılışa, **şuur** ifadesi de doğruların Allah tarafından insana fısıldanmasına işaret etmektedir.

Tabi insan, iradesini kötüye kullanarak vicdanı bozup işlevsiz hale getirebilir ki, bu duruma vicdanın tefessüh etmesi (*çürüyüp kokuşması*) denilmektedir. Bu durumda fitri vicdan hakka miyar doğruya terazi olamaz. Çünkü tabiri yerinde ise fabrika ayarları bozulmuştur.

Fıtrati bozulmamış vicdan, itikadi olsun başka bir hususta olsun önemli ve geçerli bir kanaat kaynağı olarak kabul edilir. Mesela, insan akli faydacılık noktasından bir hususu rasyonel görürken, vicdan aynı durumdan rahatsız olur ve bu duruma **"vicdan sızlaması"** denilir. Yani insanın akli şaşırda da fitri vicdan asla şaşırda...

(1) bk. [Mektubat, Hakikat Çekirdekleri](#)